

Representantforslag 119 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Torbjørn Røe Isaksen, Sylvi Graham, Bjørn Lødemel og Sonja Irene Sjøli

Dokument 8:119 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Torbjørn Røe Isaksen, Sylvi Graham, Bjørn Lødemel og Sonja Irene Sjøli om aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere og forsterket oppfølging for sosialhjelpsmottakere under 26 år

Til Stortinget

Bakgrunn

Sosialhjelpen er samfunnets siste sikkerhetsnett, som er ment å skulle fange opp dem som er i en akutt vanskelig økonomisk situasjon. Ordningen er behovsprøvd, og forvaltes på kommunalt nivå. I løpet av 2010 mottok, ifølge Arbeidsdepartementet, 119 400 personer, eller 2,4 pst. av befolkningen, økonomisk sosialhjelp, en økning for andre år på rad. En fjerdedel av sosialhjelpsmottakerne er under 25 år. Rundt 1 900 personer mellom 16 og 19 år mottar inndividstønad.

Sosialhjelp er ment å være en midlertidig ordning som bare skal gjelde i perioden frem til man kommer inn i arbeid eller utdanning, på et arbeidsrettet tiltak, eller på en permanent trygdeordning som for eksempel uføretrygd. Mange som mottar økonomisk sosialhjelp gjør det derfor kun i en begrenset periode, hvor de befinner seg uten fast inntekt, i påvente av vedtak om trygd eller fordi de er uten opptjente rettigheter i folketrygden. Likevel er det en betydelig andel av sosialhjelpsmottakerne som har sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre tid. I 2010 var andelen mottakere av økonomisk sosialhjelp som hovedinntekt 41 pst., og minst 40 000 personer mottok hjelp i mer enn 6 måneder.

Det er en betydelig samfunnsøkonomisk utfordring at mange unge mennesker kommer inn i Nav-systemet i ung alder. I tillegg er det en svært stor personlig belastning for de enkeltpersonene det gjelder å bli en del av dette systemet. Ifølge NOVA-rapporten «Unge sosialklienter fra ungdom til voksen alder» av Torild Hammer har personer som mottar sosialhjelp tidlig i livet en svært dårlig økonomi også i voksen alder. Utvalget som ble undersøkt, hadde lavere inntekt og flere opplevde økonomiske problemer enn andre unge. De hadde klart seg dårligere på arbeidsmarkedet enn andre arbeidsledige, og i den grad de var i jobb, var arbeidsforholdene dårligere sammenlignet med andre. Dette var på tross av at denne gruppen i voksen alder hadde samme grad av arbeidsmotivasjon som tilsvarende grupper som ikke hadde mottatt sosialhjelp i ung alder. Rapporten fant også at langt flere personer enn i befolkningen for øvrig, mellom 20 og 25 pst., ble forsørget av andre offentlige ytelser i voksen alder i slutten av tredveårene.

Tiltak

Det er behov for å styrke aktiviteten i tilknytning til økonomisk sosialhjelp, spesielt for gruppen unge sosialklienter. Den som kommer til de kommunale sosialtjenestene skal møtes med et tilbud og en forventning om å delta i arbeid eller arbeidsavklarende aktiviteter. Det er betydelig rom både for å stille krav til aktivitet og å kutte stønaden dersom kravet ikke følges opp i sosialtjenestelovens § 20. Forslagsstillerne mener muligheten til å sanksjonere mot mottakere av sosialhjelp som ikke deltar i aktivitet, bør brukes i langt større utstrekning enn i dag.

Årsakene til at unge mennesker søker om sosialhjelp vil variere. Derfor må også tilbudene om og kravene til aktivitet tilpasses den enkeltes evner og behov. For en med rusavhengighet vil det bety å få rett og plikt til å delta i et behandlingsopplegg mot

rusavhengighet. For de med fysiske eller psykiske plager som gjør det vanskelig å delta i arbeidslivet handler det om å få den rette behandlingen, samt å få avklart om man kvalifiserer til en helserelatert ytelse som uføretrygd. For en som har problemer med å gjøre seg i stand til å delta i arbeid handler det om å få rett og plikt til å delta i kvalifiserende tiltak, enten i form av generell arbeidstrening eller i form av opplæring og skolering. Samtidig vil forslagsstillerne understreke at aktivitet har en egenverdi og at det er avgjørende at mottakere kommer i aktivitet så raskt som overhodet mulig. Dette tilsier også at lavterskeltilbud, som for eksempel kommunale eller interkommunale arbeidsgrupper, kan være et godt tiltak som et første steg tilbake til arbeidslivet. Sosialhjelp skal ikke være et alternativ til jobb eller utdanning for unge mennesker, men være en siste, midlertidig nødløsning dersom man ikke har noen annen måte å forsørge seg på. Derfor mener forslagsstillerne det er avgjørende at det stilles klare krav til mottakere av sosialhjelp.

Forslagsstillerne ønsker i utgangspunktet en generell plikt og rett til aktivitet for alle, men mener det er aller viktigst å prioritere de unge. Derfor ønsker forslagsstillerne en generell aktivitetsplikt for alle som søker om sosialhjelp, og en forsterket oppfølgingsplikt for alle i gruppen under 26 år.

Senest innen én måned skal en person under 26 år som oppsøker sosialkontoret, ha fått sin sak behandlet og være henvist til et aktivt tiltak. Dette skal fortrinnsvis være et arbeidsrettet tiltak eller utdanning, men det kan gjerne være arbeid, for eksempel i regi av en kommunal arbeidsgruppe, mens man venter på at en hensiktsmessig tiltaksplass skal bli tilgjengelig.

Kravet om aktivitet må følges opp av automatisk kutt i eller avkorting av stønaden til gjeldende nødhjelpssatser dersom ikke stønadsmottakeren møter opp til avtalt tid eller utfører det arbeidet som er satt som betingelse for stønaden. Unntak kan gjøres for fravær som skyldes sykdom eller annen legitim fraværsgrunn.

Forslagsstillerne mener det er viktig at aktiviteten kommer i gang så snart som mulig etter at det søkes om sosialhjelp. For at det skal bli attraktivt for kommunen å gi tilbud om aktivitet, også før fristen på én måned for dem under 26 år, vil det være hensiktsmessig å etablere en insentivordning der staten betaler en andel av utgiftene tilknyttet sosialhjelpsmottakeren dersom kommunen setter mottakeren i aktivitet innen 5 virkedager.

Forslagsstillerne vil understreke at å redusere antallet unge sosialhjelpsmottakere krever arbeid på flere områder samtidig, herunder arbeid mot «drop out», styrking av ungdomspsykiatrien og rusbehandlingen, samarbeid med næringslivet og større bruk av arbeidstrening i det ordinære arbeidslivet.

Forslagsstillerne viser til Åmli kommune i Aust-Agder, der utgiftene til sosialhjelp falt med 70 pst. etter at de gjennomførte en målrettet innsats rettet inn mot sosialhjelpsmottakere i sin kommune. Tiltakene besto blant annet av:

- En individuell vurdering, der man kartla bistandsbehovet til den enkelte og vurderte forhold omkring helse, utdanning og jobbmuligheter.
- Tett oppfølging, med blant annet hjemmebesøk og økonomisk veiledning for å avklare rett type stønad og rett tiltak.
- Krav om at alle søkere registrerte seg som arbeidssøkere.
- Aktivitet som vilkår for sosialstønad i alle tilfeller der det var mulig.
- Oppretting av en arbeidsgruppe tilknyttet Nav som et lavterskeltilbud for søkere om sosialhjelp.
- Deltakelse som et vilkår for å motta ytelse, enten i arbeidsgruppen eller i andre aktive tiltak som ordinær arbeidspraksis.

Forslagsstillerne mener erfaringene fra Åmli kommune viser at slike tiltak bør benyttes også i andre kommuner.

Det er viktig å presisere at alle personer som søker om sosialhjelp har rett til en individuell vurdering og kartlegging av sine individuelle behov. Dersom søkeren allerede er i jobb, mottar en permanent ytelse som alderspensjon, eller avventer en beslutning om for eksempel uføretrygd, vil ikke den typen tiltak som skisseres foran, alltid være hensiktsmessig. Dette bør det være opp til den enkelte kommune å vurdere i hvert enkelt tilfelle.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag hvor:

- Det stilles krav om at personer som søker om sosialhjelp skal ha rett og plikt til å delta på aktivitet så snart det lar seg gjennomføre dersom det ikke er helt spesielle forhold som tilsier at dette ikke er mulig.
- Det stilles krav om at personer som søker om sosialhjelp og som er under 26 år på søketidspunktet skal ha rett og plikt til å delta på aktivitet innen én måned etter å ha levert inn søknad om sosialhjelp, dersom det ikke er helt spesielle forhold som tilsier at dette ikke er mulig.
- Regelverket skjerpes og tydeliggjøres slik at flere kommuner oppretter lavterskel aktivitetstilbud, som for eksempel en kommunal eller interkom-

- munal arbeidsgruppe, der sosialhjelpsmottakere kan delta i påvente av hensiktsmessig arbeidsmarkedstiltak eller opplæring/utdanning.
- Det presiseres at det er en absolutt hovedregel om at økonomisk stønad faller bort eller reduseres til gjeldende nødhjelpssatser dersom mottaker ikke møter på avtalt aktivitet. Det kan gjøres unntak for blant annet sykdom og dersom mottakers barn står i fare for å bli skadelidende.
 - Det etableres økonomiske insentiver som belønner kommuner som får sosialklienter under 26 år i aktivitet innen 5 virkedager fra de oppsøker sosialkontoret.

14. mai 2012

